

מהפרשה להלכה

חיברתי וערכתי הצב"י נריה אטון הי"ד

"את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה"

גמ' חולין דף ס ע"ב: רבי שמעון בן פזי רמי, כתיב: "ויעש א-לוקים את שני המאורות הגדולים" וכתיב: "את המאור הגדול... ואת המאור הקטן"! אמרה ירח לפני הקב"ה: רבש"ע, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה: לכי ומעטי את עצמך! אמרה לפניו: רבש"ע, הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון, אמעית את עצמי? אמר לה: לכי ומשלי ביום ובלילה, אמרה ליה: מאי רבותיה, דשרגא בטיהרא מאי אהני? אמר לה: זיל, לימנו כך ישראל ימים ושנים, אמרה ליה: יומא נמי, אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא, דכתיב "והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים", זיל, ליקרו צדיקי בשמך: "יעקב הקטן" "שמואל הקטן" "דוד הקטן". חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה: הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח! והיינו דאמר ר"ש בן לקיש: מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו "לה"? - אמר הקב"ה: שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.

שאלה: האם נשים חייבות בכרכת הלבנה?

איתא בגמ' סנהדרין (מב, א): "אמר ליה רב אחא לרב אשי, במערבא מברכי מברוך מחדש חדשים. אמר ליה, האי נשי דידן נמי מברכי". כלומר, רב אשי התנגד לאמירת הברכה בנוסח הקצר של "ברוך מחדש חדשים" בנימוק שנוסח זה אומרות גם נשים, והציע נוסח אחר, ארוך יותר: "אלא כדרב יהודה, דאמר רב יהודה ברוך [וכו'] אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם... ברוך אתה ה' מחדש חדשים"

המהרש"א (סנהדרין מב, א) ביאר את דברי רב אשי "האי [את הנוסח של "ברוך מחדש חודשים"] נשי דידן נמי מברכי" בשני אופנים:

[א] "רצונו לומר, תפילה קצרה כזו נשי נמי תוכלו לברך בעל פה בלילה". טענת רב אשי היתה, שלא מסתבר כי יש לומר נוסח כל כך קצר שאפילו נשים יכולות לאומרו בעל פה בלילה, ובוודאי מן הראוי לומר נוסח יותר ארוך.

[ב] "אי נמי, דהכי קאמר, נשי נמי תוכלו לברך כדקאמרת ברוך מחדש, ברכה זו בלא הזכרת השם, בטומאת לידתן ונדתן. אבל בודאי צריכה ברכה זו הזכרת השם, כדמסיק ברוך אתה ה' מחדש חדשים". רב אשי טען לרב אחא, שברכה בנוסח "מחדש חודשים" בלבד ללא הזכרת השם, גם נשים בטומאתן תוכלנה לברך. אך יש נוסח אחר הכולל הזכרת השם [ואותו נשים לא יוכלו לומר בשעת טומאתן].

האם נשים חייבות בכרכת הלבנה?

ממתי מותר לברך ברכת הלבנה?

רעת המאירי סנהדרין (מב, א) שגם הגברים וגם הנשים חייבים באותו נוסח, ומי שאינו בקיא בנוסח יכול לומר את הנוסח המקוצר.

המגן אברהם (הקדמה לסימן תכו) כתב "הני נשי דידן נמי מברכי", "משמע קצת דמברכיין. ואפשר דלאו דווקא נשים [אלא רצה לומר עמי הארצות, מחצית השקל שם], אלא לישנא בעלמא נקט... **ואף על גב דהן מקיימות כל מצוות עשה, כגון סוכה. מכל מקום מצוה זו אין מקיימים, מפני שהם גרמו פגם הלבנה (של"ה)**"

לדעת המג"א, אין כוונת הגמרא שנשים מברכות את ברכת "מחדש חדשים", אלא לעמי ארצות שלא ידעו את הנוסח הארוך של הברכה ["אשר במאמרו ברא שחקים"], כי נשים פטורות מברכת הלבנה, וכמו שכתב המג"א: **"נשים פטורות דמצות עשה שהזמן גרמא הוא"**.

המג"א הוסיף: ואף על גב דהן מקיימות כל מצוות עשה, כגון סוכה (לדעת האשכנזיות שחייבות אף במצוות עשה שהזמן גרמא). מכל מקום מצוה זו אין מקיימים, **והביא את השל"ה שכתב שאינן מברכות מפני שהם גרמו לפגם הלבנה**.

בשו"ת האלף לך שלמה (סימן קצג) מבאר רבי שלמה קלוגר מהי מצוות שהזמן גרמא, ודעתו שמצוות עשה שהזמן גרמא זה מצווה שמגיעה אך ורק מכח הזמן אומנם בלבנה לא הזמן גורם לברכה אלא רק זמן התחדשות הלבנה, וכאשר היא לא בחידושה לא ניתן לברך עליה - מצוה כזו אינה מוגדרת כמצות עשה שהזמן גרמא. "דמצות עשה שהזמן גרמא לא הוי רק אם גוף המצוה שייך בכל יום בשנה, ואין מניעת קיומה רק מכח הזמן, בזה נחשב מצות עשה שהזמן גרמא. אבל בלבנה אין המניעה מכח הזמן, רק מכח

גוף הלבנה, שאינה מתחדשת רק מחודש לחודש, ולא שייך לברך אחר שכבר הולכת ונחסרת, והוי כאילו לא היה לבנה מעולם. ואם כן אין המניעה מכח הזמן, ולכך לא שייך לומר דהוי מצות עשה שהזמן גרמא".

המגן אברהם באו"ח סימן רצ"ו ס"ק י"א מבאר ביאור נוסף דדוקא מצווה עם עשיה אע"פ שהיא מצוות שהזמן גרמא הם חייבות אבל מצווה בלי עשייה מעשה תקיעה בשופר ומעשה נטילת לולב, ולא על "דבר שאין בה אלא הברכה", כגון **בהבדלה שיש רק אמירה**, ללא כל מעשה, ולכן נשים אינן רשאיות להבדיל ולברך בעצמן. ומסיים המג"א: "ואפשר דמהאי טעמא לא נהגו לקדש הלבנה". קידוש לבנה היא מצוה שאין בה אלא הברכה, ועל כן נשים פטורות מלקיימה. "ואפשר דדעת רמ"א במצוה שיש בה עשיה רשאים לעשות ולברך, אבל בדבר שאין בה אלא הברכה, כגון כאן, אין רשאיות".

כתב מרן הגרע"י בחזו"ע חנוכה עמוד שעא, אף על פי שלא ראינו שהנשים יברכו "ברכת הלבנה", מכל מקום ראוי ונכון שישמעו ברכת הלבנה מפני האיש המברך, ויתכוונו לצאת ידי חובתן.

העולה מן האמור: טוב שהנשים יעמדו ליד בעליהן כשהם מברכים את ברכת הלבנה ויתכוונו לצאת ידי חובה, ויתכוונו הבעלים להוציאן ידי חובה.

או לכל הפחות בזמנים שהבעל מברך את ברכת הלבנה בביתו (כגון בימי הקורונה שהיו מתפללים בבית, או ביום המעונן שמעדיף לברך מיד ולא לחכות) ראוי ונכון לקרוא לאשתו שתעמוד לידו ותצא ידי חובה.

ואלה יעמדו על הברכה

לזיווג הגון
שירה בת ציפורה
עודד בן מזל

לעילוי נשמת
ינית בת רחל
מזל בת חנה
אליהו בר שרה

לברכה והצלחה
מרדכי ויפה מורנו וב"ב
ליאור ושיי מורנו וב"ב

לרפואה
ביוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירה בת רחל

לברכה הצלחה
אליה אבנר בן רבקה
אבישי מיכאל בן רבקה